

УДК 666.973.001.2

**ПРОЕКТУВАННЯ СКЛАДУ ЛЕГКОГО БЕТОНУ З
ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ "ПРИВЕДЕНОГО Ц/В"**

**ПРОЕКТИРОВАНИЕ СОСТАВА ЛЕГКОГО БЕТОНА С
ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МЕТОДА "ПРИВЕДЕННОГО Ц/В"**

**DESIGNING OF LIGHT CONCRETE STRUCTURE BY "EQUIVALENT
C/W RATIO" METHOD**

Дворкін Л.Й., д.т.н., проф., Дворкін О.Л., д.т.н., проф., Бордюженко О.М., к.т.н., доцент (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

Дворкин Л.И., д.т.н., проф., Дворкин О.Л., д.т.н., проф., Бордюженко О.М., к.т.н., доцент (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

Dvorkin L.I., doctor of tech. sc., prof., Dvorkin O.L., doctor of tech. sc., prof., Bordyuzhenko O.M., candidate of tech. sc. (National University of Water Management and Nature Resources Use, Rivne)

Викладено новий підхід до розрахунку складів легких бетонів, що впливає з універсальної фізичної закономірності – залежності міцності твердих матеріалів від їх відносної щільності. Показана можливість використання відповідних рівнянь зв'язку, які включають в себе "приведене цементно-водне відношення" бетону.

Изложен новый подход к расчету составов легких бетонов, вытекающий из универсальной физической закономерности – зависимости прочности твердых материалов от их относительной плотности. Показана возможность использования соответствующий уравнений связи, включающих в себя т.н. "приведенное цементно-водное отношение".

The new approach to account of light-weight concretes structures implied from general-purpose physical regularity – dependence of solid materials strength on their relative density is stated. The possibility of use applicable of the connection equations including so-called the equivalent cement-to-water ratio is exhibited.

Ключові слова:

Легкий бетон, розрахунок складу, приведенне цементно-водне відношення.

Легкий бетон, расчет состава, приведенное цементно-водное отношение.
Light concrete, calculation of concrete composition, equivalent C/W ratio.

Розрахунок складів легких бетонів на відміну від важких потребує забезпечення поряд із міцністю, також і середньої густини. Для важких бетонів розрахункове визначення складів стало можливим завдяки використанню правила В/Ц, що припускає однозначну залежність міцності бетону від водоцементного відношення.

Залежність міцності бетону від В/Ц, правильно розглядати не як самостійний і основний закон їх міцності, а як наслідок або правило, що випливає з універсальної фізичної закономірності. Ця закономірність полягає в залежності міцності твердих матеріалів від їхньої відносної густини або пористості. Для легких бетонів на пористих заповнювачах правило водоцементного відношення в традиційному формулюванні [1] не є прийнятним, оскільки міцність цього виду бетонів визначається не тільки пористістю і відповідно міцністю цементного каменю, але також міцністю й об'ємною концентрацією пористого заповнювача.

На даний час відома велика кількість розрахункових формул, що описують міцність легких бетонів [2, 3]. Більшість з них ґрунтується на гіпотезі розподілу напружень між компонентами легких бетонів при їхньому руйнуванні. Ці формули з більшою або меншою погрішністю дозволяють прогнозувати міцність при відомих фізико-механічних характеристиках компонентів і складі бетону. Використання їх для проектування складу легких бетонів неможливо або важко, оскільки вони не зв'язані однозначно з тим або іншим визначальним параметром суміші.

Параметром, що однозначно пов'язаний з міцністю, для легких бетонів може бути "приведене Ц/В":

$$Z = \frac{V_{II}}{B + (P_k - W_k^0) \cdot V_k + V_{пов}}, \quad (1)$$

де P_k і W_k^0 – відповідно пористість та об'ємне водопоглинання пористого заповнювача (керамзиту); V_k – абсолютний об'єм цементу; V_k – об'ємний вміст пористого заповнювача в бетонній суміші, л/м³; $V_{пов}$ – об'єм втягнутого і залишкового повітря, л/м³.

В параметрі Z вплив об'єму пор, утворених заповнювачем і втягнутим повітрям "приводиться" до впливу еквівалентної кількості води – основного пороутворюючого фактора в складі бетонної суміші. "Приведене Ц/В" є більш універсальним параметром, ніж Ц/В, яке зазвичай використовується і враховує пори керамзиту та втягнуте повітря. "Приведене Ц/В" трансформується в "звичайне Ц/В" при $P_k = 0$ і $V_{пов} = 0$.

При врахуванні пор заповнювача і втягнутого повітря в бетонній суміші стає можливим покласти фізично обумовлену залежність міцності легких

бетонів від "приведеного Ц/В" в основу розрахунково-експериментального методу проектування їхніх складів.

Врахування пор заповнювача і втягнутого повітря в бетонній суміші дозволяє використовувати фізично обумовлену залежність міцності легких бетонів від "приведеного Ц/В" в основу розрахунково-експериментального методу проектування їх складів.

Обробка довідкових і експериментальних даних (рис.1) показала, що міцність легких бетонів на пористих заповнювачах зв'язана з параметром Z лінійною залежністю, що підтверджує справедливність правила "приведеного Ц/В":

$$R_d = AR_y Z, \quad (2)$$

де A – коефіцієнт, що враховує особливості заповнювачів (для керамзитобетону на кварцовому піску $A \approx 1,7$); R_d – активність цементу.

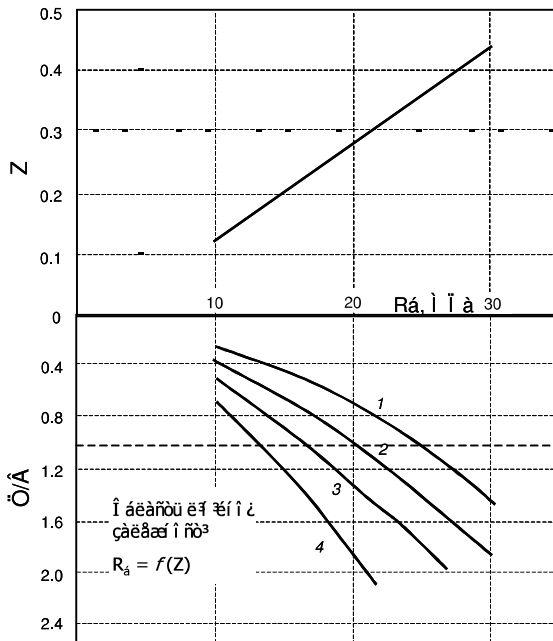

Рис. 1. Залежність міцності конструкційних керамзитобетонів від Ц/В і Z :

1 – пористість керамзиту 0,4; 2 – 0,5; 3 – 0,6; 4 – 0,7

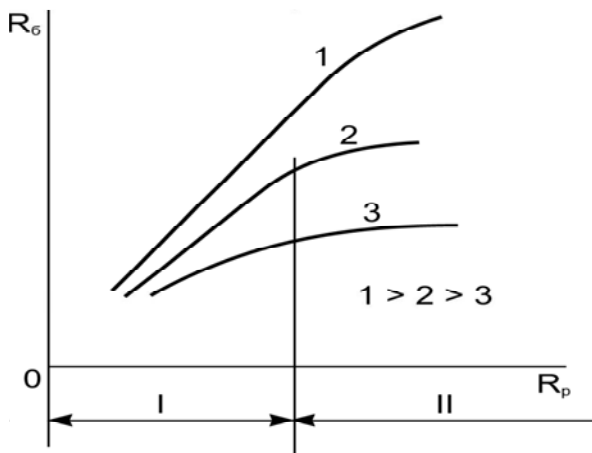

Рис. 2. Залежність міцності керамзитобетону від міцності розчинової частини:

- 1– бетон на гранітному щебені;
- 2–3– бетон на керамзиті різної міцності

Лінійна залежність міцності легких бетонів від приведеного Ц/В зберігається в області т.зв. "ефективних складів", за умов, в яких крупний заповнювач працює разом з розчиновою складовою, тобто в першій фазі кривій $R_b = f(R_{розч})$ [4]. Як відомо, в другій фазі зі збільшенням міцності розчинової складової ($R_{розч}$) міцність легкого бетону практично не підвищується (рис. 2).

Використання параметра Z у формулах міцності легких бетонів відкриває можливість розробки досить простих методик розрахунку їхніх складів, заснованих на тих же основних фізичних передумовах, що використовуються в розрахунках складів важких бетонів.

Нижче викладається одна з таких методик, розроблених нами стосовно до конструктивного керамзитобетону. Алгоритм розрахунку наведений на рис. 3. Даний алгоритм включає в себе послідовне визначення водопотреби бетонної суміші (V , л) для досягнення необхідних значень рухливості (OK , см) або жорсткості ($Ж$, с), знаходження коефіцієнта розсунення зерен (K_p) крупного пористого заповнювача цементно-піщаним розчином (табл. 1), розрахунок об'ємної концентрації (ϕ) і витрати керамзиту (K , $кг/м^3$), витрат цементу (Π , $кг/м^3$) і піску (Π , $кг/м^3$).

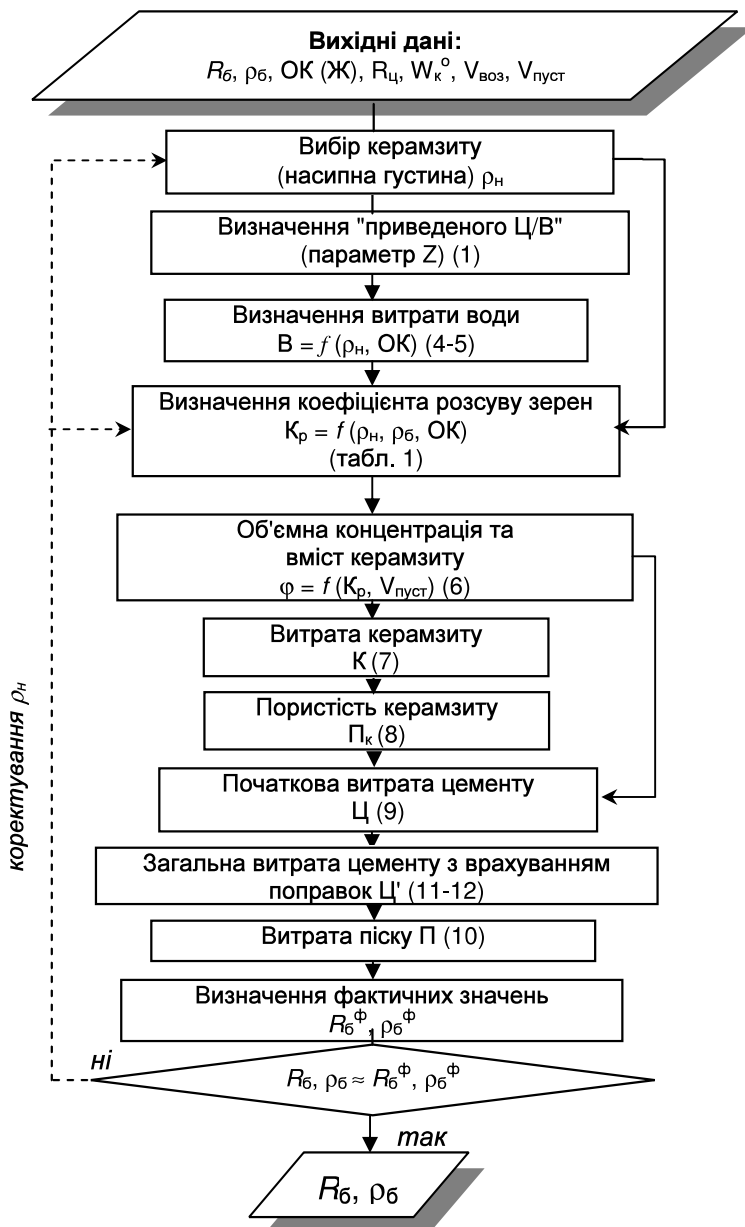

Рис.3. Схема алгоритму розрахунку складу конструкційного керамзитобетону за методом "приведеного Ц/В"

Таблиця 1

Коефіцієнт розсунення зерен керамзиту

Насипна густина керамзиту, кг/м ³	Густина бетону, кг/м ³					
	1300	1400	1500	1600	1700	1800
400	1,25	1,33	1,45	-	-	-
500	1,18	1,25	1,36	1,50	-	-
600	1,10	1,19	1,28	1,39	1,54	-
700	-	-	1,20	1,29	1,45	1,59
800	-	-	-	1,21	1,33	1,49
900	-	-	-	-	1,22	1,35

Примітка. Значення K_p приведені для керамзитобетонних сумішей з ОК=5...9 см. Для сумішей з ОК=10...15 см - значення K_p збільшуються на 0,05...0,15, з ОК=15...20 см на 0,15...0,2 в залежності від густини бетону. Для жорстких бетонних сумішей K_p зменшується в залежності від значень жорсткості і густини бетону.

Значення коефіцієнта розсунення, зведені в табл.1, визначені експериментально за результатами підборів складів щільного керамзитобетону з формули:

$$\rho_b = \rho_{злт} \cdot \varphi + (K_p \cdot V_{пуст} - V_{нов}) \cdot \rho_p \quad (3)$$

де ρ_b - густина бетону, кг/м³; $\rho_{злт}$ - густина зерен керамзиту в цементом тесті; φ - об'ємна концентрація керамзиту в бетоні; ρ_p - густина розчину; $V_{пуст}$ - міжзернова пористість керамзиту.

Розрахункові залежності для визначення витрат компонентів керамзитобетонної суміші наведені нижче.

$$B_{ок} = 2,33 \cdot ОК - 0,04 \cdot \rho_n + 230. \quad (4)$$

$$B_{жс} = 258 - 21,87 \cdot \ln(\mathcal{J}) - 0,04 \rho_n. \quad (5)$$

$$\varphi = 1 - V_{пуст} \cdot K_p. \quad (6)$$

$$K = 1,89 \varphi \cdot \rho_n. \quad (7)$$

$$П_k = 1 - \frac{1,8 \cdot \rho_n}{\rho}. \quad (8)$$

$$Ц = \frac{R_b (B + П_k V_k - W_k^0 V_k)}{0,32 \cdot 1,7 R_y}. \quad (9)$$

$$П = \rho_b - 1,15 Ц - K. \quad (10)$$

В наведених формулах ρ_n - насипна густина керамзиту, кг/м³; $B_{ок}$ - водопотреба суміші, кг/м³ для випадку рухливих сумішей з відповідним значенням ОК; $B_{жс}$ - водопотреба суміші, кг/м³ для випадку жорстких сумішей з відповідним значенням Ж; ρ - істинна густина керамзиту, кг/м³.

При одержанні формул (4-10) статистично оброблені відомі довідкові дані [5]. Вони справедливі при приготуванні щільних керамзитобетонних сумішей на пористих заповнювачах крупністю до 20 мм і середньозернистому кварцовому піску. При зменшенні крупності заповнювача до 10 мм розрахунково витрата води збільшують, а при збільшенні до 40 мм зменшують на 10...20 л/м³.

Доцільним є введення також інших поправок, зокрема, що враховують активність цементу та легкоукладальність суміші.

Загальна витрата цементу знаходиться за наступним виразом:

$$Ц' = Ц \cdot K_{Ц} \cdot K_{OK(Ж)}, \quad (11)$$

де Ц – початкова витрата цементу, визначена з формули (9), К_ц – коефіцієнт поправки на активність цементу, при використанні цементу з активністю, відмінною від R_ц = 40 МПа (для R_ц = 40 МПа К_ц = 1):

$$K_{ц} = (0,0173 - 0,0004R_{ц})R_{ц} - 0,004R_{ц} + 1,1545, \quad (12)$$

К_{ок(ж)} – коефіцієнти поправок на легкоукладальність суміші:

– для пластичних сумішей:

$$K_{OK} = (0,0164 \cdot OK) + 1,054, \quad (13)$$

– для жорстких сумішей:

$$K_{Ж} = 1,038 - 0,094 \cdot Ж. \quad (14)$$

Приклад розрахунку складу конструкційного керамзитобетону за розглянутою методикою наведено нижче.

Приклад. *Запроектувати склад конструкційного керамзитобетону міцністю 25 МПа і густиною 1700 кг/м³ на керамзитовому ґравії з насипною густиною ρ_н = 700 кг/м³ і кварцовому піску. Рухливість суміші ОК = 5 см. Активність цементу R_ц = 50 МПа. Міжзернова пористість керамзиту V_{пуст} = 0,44. Кількість втягнутого повітря в бетоні V_{нов} = 2%. Дійсна густина керамзиту: ρ = 2700 кг/м³. Об'ємне водопоглинання керамзиту W_к⁰ = 20%.*

Рішення:

1. Визначаємо необхідне "приведене Ц/В" для забезпечення заданої міцності бетону з формули (1):

$$Z = \frac{25}{1,7 \cdot 50} = 0,294.$$

2. Визначаємо витрату води (ф-ла 4).

При ОК=5 см та ρ_н = 700 кг/м³: B_{ок} = 2,33 · 5 – 0,04 · 700 + 230 = 214 л.

3. Знаходимо значення коефіцієнта розсуву K_p. Для прийнятих значень густин бетону та заповнювача K_p = 1,45 (табл. 1).

4. Розраховуємо об'ємну концентрацію та об'ємний вміст керамзиту в бетоні використовуючи формулу (6). При міжзерновій пористості керамзиту П_к = 0,44:

$$\varphi = 1 - 0,44 \cdot 1,45 = 0,362.$$

Тоді об'ємний вміст керамзиту: V_з = 1000 · 0,362 = 362 л.

5. Знаходимо витрату керамзиту (ф-ла 7): $K = 1,89 \cdot 0,362 \cdot 700 = 479 \text{ кг}$.

6. Знаходимо пористість керамзиту (ф-ла 8):

$$P_k = 1 - \frac{1,8 \cdot 700}{2700} = 0,53.$$

7. Визначаємо початкову витрату цементу з рівняння "приведеного Ц/В" (ф-ла 9): $C = 0,294 \cdot (214 + (0,53 - 0,2) \cdot 362 + 20) \cdot 3,1 = 322 \text{ кг}$.

8. Розраховуємо поправки на:

- активність цементу, для $R_y = 50 \text{ МПа}$; $K_y = 0,89$;

- для пластичних сумішей (ф-ла 13):

$$K_{ок} = 0,0164 \cdot OK + 1,054 = 0,0164 \cdot 5 + 1,054 = 1,136.$$

9. Загальна витрата цементу, визначена за формулою (11) буде складати:

$$C' = 322 \cdot 0,89 \cdot 1,136 = 326 \text{ кг}.$$

10. Використовуючи формулу (10) знаходимо витрату піску:

$$P = 1700 - 1,15 \cdot 326 - 479 = 846 \text{ кг}.$$

Розрахунковий склад конструкційного керамзитобетону:

$$C = 322 \text{ кг/м}^3; B = 214 \text{ кг/м}^3; K = 479 \text{ кг/м}^3; P = 846 \text{ кг/м}^3.$$

В табл. 2 приведені результати розрахунку складу конструкційного керамзитобетону, що наведений в прикладі за методом, запропонованим у Керівництві [6] і розглянутим в даній статті.

Таблиця 2

Результати розрахунку складу конструкційного керамзитобетону

Склади	Витрата матеріалів, кг на 1 м ³ бетону			
	цемент	вода	керамзит	кварцовий пісок
за методом: "приведеного Ц/В"	322	214	479	846
довідковими даними [5]	340	210	462	847

Результати розрахунку за традиційним табличним методом та методом "приведеного Ц/В" показують досить високу збіжність значень витрат матеріалів.

Запропонована методика досить легко може бути реалізована в комп'ютерних системах проектування складів і керування якістю бетонних сумішей. Необхідно відзначити, що метод "приведеного Ц/В", як і інші, може використовуватися для розрахунку попередніх складів легких бетонів щільної структури, що повинні уточнюватися на дослідних замісах і у виробничих умовах.

1. Баженов Ю.М. Технология бетона. – Г.: Высш. шк., 1987. – 415 с. 2. Довжик В.Г., Дорф В.А., Петров В.П. Технология высокопрочного керамзитобетона. – Г.: Стройиздат, 1976. – 136 с. 3. Ваганов А.И. Керамзитобетон. – М.: Стройиздат, 1960. – 356 с. 4. Дворкин Л.И., Дворкин О.Л. Основы бетоноведения. – С.–Петербург, О.О.О. "Стройбетон", 2006.– 692 с. 5. Справочник по бетонам и растворам / А.П.Чехов, А.М.Сергеев, Г.Д.Дибров. – К.: Строитель, 1983. – 216 с. 6. Руководство по подбору составов конструктивных легких бетонов на пористых заполнителях. – Г.: Стройиздат, 1974.